

Naročnina za Jugoslavijo: celoletno 180 din (za inozemstvo: 210 din), za 1/2 leta 90 din, za 1/4 leta 45 din, mesečno 15 din. Tedenska izdaja za celo leto 60 din. Plača in toži se v Ljubljani.

Uredništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ulica 23. Tel. 25-52. Uprava: Gregorčičeva ul. 27. Tel. 47-61. Rokopisov ne vračamo. — Račun pri poštni hranilnici v Ljubljani št. 11.953.

Izhaja vsak ponedeljek, sredo in petek

Ljubljana, sreda 13. novembra 1940

Cena posamezni številki din 1.50

Prodaja po nabavni ceni

Nova naredba o ustanovah za aprovizacijo določa, da morajo občinski uradi za preskrbovanje, prav tako pa tudi nove potrošniške zajednice prodajati blago po nabavnih cenah. Za prve pa dopušča uredba, da priračunajo k nabavni ceni režijske stroške ter še posebej 2% za fond v kritje morebitnih izgub, za druge pa velja samo določba, da morajo prodajati po nabavni ceni, nič pa ne stoji, da bi smele k tem cenam kaj pribiti za stroške.

Obveznost prodaje po nabavni ceni bo spravila občinske urade za preskrbovanje, še bolj pa potrošniške zajednice v silno težavo. Vsak, kdor le količnik preudari to zadevo, mora to takoj uvideti. Občinski uradi morajo skrbeti, da imajo zadosti živil v primeru, če nastane pomanjkanje. To vsekakor pomeni, da morajo imeti zalogo za daljšo dobo. Recimo, da so izdatki za to blago 1 milijon din. Recimo, da se je blago v tem času podražilo za 10%, potem bodo mogli kupiti za prodano blago za 10% manj blaga ali pa iz svojega dodatni 10%. Kje naj vzamejo denar, da pokrijejo teh 10%, ko je vendar notorično, da so proračuni občini že tako stisnjeni, da komaj krijejo izdatke.

V še mnogo težjem položaju pa so podjetja, ki morajo ustanoviti potrošniške zajednice. Najprej morajo dati na razpolago ves potreben obratni kapital. Pri velikih podjetjih, ki zaposlujejo več sto delavcev, ta kapital nikakor ni majhen. Bogata podjetja bodo sicer ta izdelek še nekako zmogla, a kako bo s podjetji, ki delajo s kreditom. Kako pa bodo prenesla novo obremenitev podjetja, ki nimajo konjunktore, ki le slabo delajo? Teh podjetij nikakor ni tako malo, saj mnoga ne morejo dobiti potrebnih surovin niti za drag denar.

Mnoga podjetja bodo morala porabiti za obratni kapital potrošniških zajednic tudi posojen denar, od katerega bodo morale plačati obresti. Ali pa se bo to upoštevalo? Ali ne kaže vsa dosedanja praksa na to, da se bo morala prodajati moka natančno po isti ceni, kakor je bila nabavljena. Kdo pa bo kril izgubo?

Na vsak način se mora potrošniškim zajednicam priznati vsaj ta pravica ko občinskim uradom za preskrbovanje.

Poleg tega pa je jasno, da bodo morala podjetja nastaviti zaradi teh potrošniških zadrug posebne ljudi. Tudi to bo veljalo, a režijske stroške podjetja ne smejo pribiti k nabavni ceni.

Pri vseh teh velikih izdatkih pa naj prodajajo potrošniške zajednice blago po nabavnih cenah. To se pravi, da mora vsako podražitev blaga plačati podjetje ali pa se mora zaloga zajednice v kratkem času čisto posušiti. V tem primeru pa grozi podjetjem, da bodo morala plačevati še posebnega komisarja, da se bodo na ta način njih izdatki še povečali.

Lepo je, če se hočejo zagotoviti za delavce in nameščence zadostne količine živil in kuriva, toda zaradi tega se ne smejo postavljati podjetja v tako težko situacijo, da bo obstoj mnogih ogrožen. In to se more zgoditi mnogim podjetjem zaradi dolžnosti ustanovitve potrošniških zajednic.

Svoje potrebsčine morajo kriti

potrošniške zajednice predvsem na trgu. To bo nujno imelo za posledico, da se bo nakrat na trgu zelo dvignilo povpraševanje, kar bo nujno povzročilo dvig cen. Aprovizacija prebivalstva bo s tem bistveno otežkočena, namesto da bi bila olajšana.

Je pa še druga nevarnost. Mnoga podjetja so iz socialnih ozirov zadržala kljub redukcijam v obratovanju večje število delavstva, kakor pa je bilo potrebno. Sedaj bo-

do morala za vse to, zanje dejansko odvečne delavce, nabavljati živila in jih prodajati po nabavni ceni. Ali ni verjetno, da bodo podjetja, da se izognejo tem izdatkom, odpustila vse odvišne nameščence in jih obdržala samo toliko, kolikor je nujno potrebno? V tem primeru bodo mnogi delavci prav občutno zadeti, ker bodo ob zaslužek.

Obveznost kupovanja po nabavni ceni je napačna in pravilna je

samo prodaja po tržni ceni. Samo v tem primeru morejo tudi občinski uradi za preskrbovanje ter potrošniške zajednice pravilno poslovati, v nasprotnem primeru pa bodo zabredli v tako velike zadrege, da bodo morali vedno bolj omejevati svoje obratovanje, če ne sploh ustaviti.

Zahtevati se sme od podjetij samo to, kar je prav in mogoče, zahteva prodajanja po nabavni ceni pa presega te meje.

odpuste in izbrišejo kazni onim, ki so z nedopustnimi mahinacijami pridobivali sebi materialne koristi in škodovali s tem na najbolj nelojalen način onim svojim stanovskim tovarišem, ki so se vestno in točno držali zakona in bili zaradi tega najbolj prizadeti. Razen tega škodujejo mahinacije, ki so jih zagrešili špekulanti, najširšim plastem našega naroda, obenem pa jemljejo spoštovanje pred zakoni in odredbami.

Zato se mora zahtevati na odločujočih mestih:

1. da se najtočneje izvajajo zakoni in uredbe, tako tudi uredba o preskrbi prebivalstva in vojske s kruhom ter izreka najstrožje in eksemplarne kazni;

2. da se ukinejo uredbe in spremene v toliko, da bodo ne samo v polni meri ustrezale potrebam države in naroda, temveč po svoji naravi same onemogočale vsako brezvestnost.

Dokler pa se uredba o preskrbi prebivalstva in vojske s kruhom spoštuje tako malo, da ne samo skoraj vsi podeželski mlini meljejo kakor hočejo in kakor se kateremu zljubi, temveč tudi veliki mlini delajo proti določbam uredbe, kar z zahtevkom po amnestiji sami priznavajo, ne morejo tisti, ki hočejo ostati pošteni in delati po predpisih, eksistirati.

Silno značilno za razmere v državi je, da si upajo v isti sapi zahtevati veliki vojvodinski mlini predprave in dominanten položaj, hkrati pa amnestijo za grobo kršitev zakonskih določb. Torej tisti, ki so kršili predpise, ki so škodovali v teh težkih časih ljudstvu, ki so iz profitarstva uganjali kaznive mahinacije, naj sedaj namesto kazni dobe še posebne privilegije in dominanten položaj na trgu!

Oni pa, ki so vestno izpolnjevali predpise in trpeli zaradi tega škodo, naj bodo sedaj tako kaznovani, da bodo sploh brez eksistence!

Da je kaj takšnega mogoče, je pač najbolj žalosten znak naših razmer. Zato pa je tem bolj potrebno, da se takšne zahteve prav energično odklonijo.

Gibanje cen v oktobru

Oddelek za proučevanje gospodarskih vprašanj pri Narodni banki je objavil indeksne številke cen na debelo za oktober, ki kažejo v primeru s cenami v septembru t. l. in oktobru 1939. naslednje spremembe:

proizvodi	okt. 1940.	sept. 1940.	okt. 1939.
rastlinski	176'5	173'8	76'8
živalski	113'4	105'1	71'0
mineralni	127'5	127'5	98'9
industrijski	121'1	120'9	82'9
splošni indeks	132'1	129'4	80'1
izvozni predmeti	131'8	126'7	75'4
uvozni predmeti	126'0	124'1	86'9

Cene v oktobru so znova narasle, vendar v manjši meri ko prejšnje mesece. Se vedno pa najbolj rastejo cene agrarnim proizvodom. Tu je tudi draginja vedno bolj neznosna.

Cene rastlinskih proizvodov so narasle v enem letu od 76'8 na 176'5 odstotkov, torej so se znatno več ko podvojile. Tu se najjasneje vidi, do kakšnih nemožnosti se pride, če bi bile za prodajalce obvezne le nabavne cene.

Strokovnjak o mešanju pšenične in koruzne moke

Ali se bodo tudi ti nasveti prezrli?

V listih je bilo objavljeno, da se bo s 1. decembrom uvedlo obvezno mešanje pšenične krušne moke s koruzo. Baje bo to mešanje določeno tako, da se bo moralo krušni moki primesti 25% koruzne, da bo torej novi kruh vseboval 3/4 pšenične krušne in 1/4 koruzne moke.

Kakšna bi bila ta moka, menda oni, ki so krivi tega mešanja, nimajo niti pojma. Strokovnjaki pa pravijo, da je taka mešanica moke popolnoma napačna, zapravljava in škodljiva.

Pa prepusimo besedo strokovnjakom, t. j. izkušenim mlinarjem, ki pravijo o tej mešanici naslednje: Dasiravno si ne prilagamo pravice soditi o potrebi takih ukrepov, smatramo vendar kot svojo dolžnost opozoriti na nekatere činjenice, ki bi zamogle ne samo kvarno vplivati na kvaliteto kruha, temveč bi lahko imele katastrofalne posledice z ozirom na izredno pokvarljivost in nestalnost mešanice pšenične in koruzne moke.

Znano je, da se pšenična moka pomešana s koruzno moko ne drži, tudi če bi bila koruzna moka povsem suha.

Znano pa je, da je naravno sušena koruza sposobna za mletje komaj meseca aprila vsakega leta. Vse dotledaj pa je tako mokra, da se le težko melje in se zaradi velikega odstotka vlage, nabasana v vrečah, že v dveh do treh dnevih povsem pokvari, da postane neužitna celo za živali. Ker imajo mlino le redko sušilnice za koruzo, medtem ko se nekateri mlino z mletjem koruze sploh ne bavijo in nimajo niti primernih strojev, bi bilo mešanje koruzne moke s pšenično moko v mlinih samih nemogoče in praktično neizvedljivo, saj ne bi v večini mlinov bilo primerne, v nekaterih mlinih pa ne bi bilo vobče nobene koruzne moke na razpolago. Razen tega bi se pa tako mešana moka redno pokvarila poprej, preden bi prispela do potrošnika. Jasno je pri tem tudi dejstvo, da ne bi bila možna zaloga moke niti za 8—14 dni naprej. S tem pa bi bila nameravana mešanica koruzne in krušne moke tudi praktično nemogoča, ker potrošniki, predelovalci in trgovci ne morejo dnevno dobivati sveže moke.

Razen tega more vsak pekarski strokovnjak potrditi, da je peka kruha iz mešane koruzne in pšenične moke nemogoča, ker bi bil kruh iz te mešanice ne samo neokusen in slab, temveč tudi že v nekaj urah pokvarjen.

Pač pa je lahko mogoče peči kruh iz mešanice pšenične in ko-

ruzne moke, ki se meša neposredno pri peku samem. Koruzna moka se mora namreč, preden se zmeša s pšenično, posebej in sama za sebe popariti s kropom. Tako poparjena koruzna moka se da lahko mešati s pšenično moko ter premesiti v testo, ki da dovolj okusen in stanovit kruh.

Z ozirom na ta dejstva je nemogoče, da bi bili mlino prisiljeni mešati pšenično krušno moko s koruzno moko, pač pa bi se lahko predpisalo, da peki sami ločeno kupujejo krušno moko in pa koruzno moko ter da to ločeno kupljeno moko mešajo neposredno pred peko v predpisnem odstotku ter izdelujejo tako mešani pšenično-koruzni kruh. Mešanje v mlinu ne bi bilo mogoče tudi iz razloga, ker si potem nikdo ne bi mogel kupiti čiste pšenične krušne moke, ki se z ozirom na visoko ceno bele moke danes uporablja tudi za kuhanje. Mešanica koruzne in pšenične moke pa bi bila seveda za kuhanje neprimerna.

Pozornost bi bilo treba posvetiti tudi kmečkemu mletju. Razburjenje je med kmečkim prebivalstvom z ozirom na predpise mletja pšenice že itak na vrhuncu. Če bi se sedaj še k moki kmečke pšenice morala primesti koruzna moka, bi nastale, če bi se uredba strogo izvajala, nedogledne posledice za splošnost in za posamezne mlino. Znano je namreč, da že sedaj nekateri mlino ne

meljejo striktno po uredbi. Če bi pa se uveljavila nameravana uredba, bi kmetovalci meli še v večji meri kot sedaj le pri onih mlinih, ki se ne drže uredbe in delajo tako, kakor kdo želi.

Znano je, da uporablja slovenski kmet za kruh rž, koruzo in ajdo, medtem ko seje pšenico le za belo moko. Že sedaj zatrjujejo kmetje, da bodo opustili sejanje pšenice, češ, če sam svojega pridelka ne smem izkoristiti tako, kakor to meni prija in kakor mi nalaga gospodarska nujnost in struktura podeželskega življenja, tudi pšenice več sejal ne bom, ker zakaj bi imeli drugi belo pšenično moko, ki si jo lahko kupijo kljub visoki ceni, mi kmetje pa, ki pšenico sami pridelamo, pa bi bili brez nje oziroma je ne bi imeli v oni meri, kolikor bi nam jo naša doma pridelana pšenica lahko dala.

Vsak trgovec mora biti naročnik »Trgovskega lista«

V zaščito domačih mlinov

Voivodinski mlino zahtevalo privilegirani položaj

V ponedeljski številki »Mariborskega Večernika« z dne 4. t. m. je izšla notica, ki poroča, da so intervenirali voivodinski mlino preko Združenja mlinarske industrije v Beogradu na pristojnih mestih za to, da bi se predelovanje pšenice v moko dodelilo predvsem le onim mlinom, ki leže v pokrajinah, kjer je bila pšenica pridelana.

Z drugimi besedami, mlino, včlanjeni v Združenje mlinarske industrije v Beogradu zahtevajo, da bi oni sami predelovali odn. mleti skoraj vso pšenico ter s tem zahtevkom samim istočasno odreka-jo vsem ostalim mlinom, njih namneščencem in delavcem pravico do eksistence.

S tem bi seveda bil podan dominanten in privilegirani položaj mlinarstvu v Voivodini. Ker bi pa

morali vsi ostali mlino prej ali slej likvidirati, bi nastal položaj, da bi bila preskrba države z mlevskimi izdelki odvisna od mlinarske industrije v žitorodnih krajih. Na dalekosežne in nepopravljivo škodljive posledice take odvisnosti ne samo iz gospodarskega in socialnega, temveč predvsem tudi iz narodno obrambnega vidika, je bilo že ponovno opozorjeno in so ta opozorila mero- dajni faktorji tudi pravilno pojmovali. Zaradi akcije voivodinskih mlinov pa je umestno in potrebno še ponovno najenergičnejše protestirati proti podobnim naklepom.

Istočasno zahtevajo ti mlino, da se brišejo vse dosedaj izrečene kazni po uredbi o preskrbi prebivalstva in vojske s kruhom. To se pravi, država naj sankcionira nepravilnosti, ki so se godile, naj se

Pomagajmo otrokom, ki gladijejo!

V Sloveniji je po zbranih podatkih okrog 70.000 šolo obiskujočih otrok, ki nimajo zadostne hrane. Med njimi je nekaj desetletičev, ki dobesedno gladijejo. Unija za zaščito otrok prejema skoro vsak dan številne obupne prošnje od svojih krajevnih odborov, šolskih upraviteljev, občin, društev, javnih mladinsko zaščitnih delavcev itd., naj bi se nakazala njihovega kraja ali šoli podpora, bodisi v denarju ali živilih. Dolžnost vseh nas Slovencev je, da tem otrokom pomagamo. Sredstva Unije so premalenkostna, da bi bilo mogoče zadostiti vsaj najnujnejšim prošnjam. Javnih kreditov v te svrhe doslej ni.

Tako nam ostaja na pragu letošnje negotove zime edina pot prositi vse one, ki bi lahko kaj dali, da prispevajo. Zato apeliramo na vsa slovensko javnost, ustanove, društva, zasebnike itd., da pomagajo tešiti glad otrokom svojega naroda. Pošljite svoje prispevke ali v denarju, ali v živilih. Karkoli je uporabljivo, vse se bo hvaležno sprejelo. Denar nakazujte na pošto ček, račun št. 13.882 s pripombo: »za šolske kuhinje«. Kolikino in vrsto hrane, ki ste jo pripravili, nam sporočite, da vam takoj dostavimo obvestilo, kam naj bi jo poslali. Vse, kar koli boste poslali, se bo porabilo izključno za prehrano stradajočih otrok.

Vse prizadete prosimo, da vzamejo ta apel na znanje. Posebne prošnje se ne bodo pošiljale. Imena darovalcev bomo objavili v dnevnem časopisu.

Jugoslovanska Unija za zaščito otrok, sekcija za dravsko banovino, Ljubljana, Aleksandrova cesta 4.

Obnovev plačilnega spora zuma z nezasedeno Francijo

Devizna direkcija Narodne banke je izdala naslednjo okrožnico: Obveščajo se vsi pooblaščenici zavodi za poslovanje z devizami in valutami, da morejo znova sprejemati vplačila v kliring s Francijo, toda zaenkrat samo za koristnike v nezasedeni Franciji. Pri vplačilih in izplačilih se morajo uporabljati naslednji tečaji:

1. Za vsa vplačila in izplačila, ki se bodo nanašala na izvoz in uvoz po 1. novembru 1940. se uporablja tečaj 119 din za 100 fr. fr., ki ustreza pariteti zadnjega kotiranja fr. fr.

2. Ves uvoz, izvršen do konca meseca oktobra 1940. se plača na bazi tečaja 126 din za 100 fr. fr.

3. Za klirinška vplačila, tako novega kot starega uvoza, naj uporabljajo pooblaščenici denarni zavodi dosednji obrazec št. 328.

Italijanska družba za železniško zvezo med Jugoslavijo in Albanijo

V Rimu se je s kapitalom 5 milijonov lir ustanovila delniška družba za zgraditev železniških zvez v južnovzhodni Evropi, predvsem med Jugoslavijo in Albanijo. V družbi so zastopane zelo pomembne italijanske industrijske družbe. Italijanski industrialci so namreč mnenja, da se more rešiti problem železniške zveze Italije z Balkanom samo z železniško zvezo med Albanijo in Jugoslavijo, z železnico iz Drača v Ohrid in nato v Skoplje.

Uredba o ustanovah za preskrbovanje prebivalstva

Ministrski svet je predpisal naslednjo uredbo o ustanovah za preskrbovanje:

Čl. 1. (1) Zaradi preskrbovanja prebivalstva s hrano in kurivom morajo v naslednjem odstavku imenovane občine v desetih dneh po uveljavljenju te uredbe ustanoviti svoje urade za preskrbovanje v skladu s predpisi te uredbe.

(2) Te urade morajo ustanoviti naslednje občine v dravski banovini: Ljubljana, Jesenice, Kranj, Maribor, Trbovlje, Celje in Škofja Loka.

Nato navaja uredbo vsa mesta v drugih banovinah, ki morajo ustanoviti te urade.

(3) Tudi druge občine morejo ustanoviti svoje urade za preskrbovanje v smislu predpisov te uredbe.

(4) Ban more odrediti, da se dolžnost ustanovitve preskrbovalnih uradov razširi tudi na druge občine.

(5) Ban določi okoliš poslovanja posameznih občinskih uradov za preskrbovanje. Ti okoliši morejo segati tudi čez območje občinskega ozemlja.

Čl. 2. (1) Naloga občinskih uradov za preskrbovanje je, da organizirajo pravilno in neovirano preskrbovanje prebivalstva svoje okoliša z najnujnejšimi živili in kurivom. V ta namen morajo dognati potrebe svojega okoliša in podvzeti potrebne ukrepe za pravilno preskrbo prebivalstva z živili in kurivom.

(2) Pri izvajanju svoje naloge morejo občinski uradi za preskrbovanje nabavljati, vskladiščevati in prodajati posamezne predmete prehrane in kuriva. Te predmete prodajajo ali po trgovskih ali po obstoječih združnih ustanovah, pri tem jih nadzirajoč, ali po prodajalnicah, ki bi jih sami ustanovili. Po potrebi morejo ustanoviti tudi ljudske kuhinje.

(3) Občinski uradi za preskrbovanje morajo skrbeti za pravilno razdelitev nabavljenih predmetov prehrane in kuriva. Če bi se pojavilo pomanjkanje posameznih predmetov prehrane in kuriva, morejo občinski uradi za preskrbovanje v okviru veljavnih predpisov izdati potrebne ukrepe za enakomerno razdelitev živil, ki jih imajo.

Čl. 3. (1) Občinski uradi z. p. so samostojne ustanove dotičnih občin. Imajo svojo upravo, ki odgovarja za pravilno opravljanje poverjenih ji nalog po predpisih te uredbe.

(2) Upravo OUZP (kakor bomo v tej uredbi nadalje vedno imenovali občinske urade za preskrbovanje) tvorijo predsednik ter 3 do 6 članov. Predsednik urada je po položaju predsednik občine, njegovega namestnika določi občinski odbor iz vrst občinskih svetnikov, ostale člane določi občinski odbor iz vrst svojih članov in gospodarstvenikov, uradnikov, nameščencev, delavcev in drugih potrošnikov. Podrobnejše določbe o sestavi in delu OUZP, ko tudi o nadzorstvu nad njimi, predpišejo s pravilnikom občine, pri katerih se ustanove ti uradi. Ta pravilnik mora potrditi upravna oblast 1. stopnje, oz. za mestne občine ban.

(3) Delo OUZP nadzoruje v mestih ban, v drugih občinah pa upravne oblasti prve stopnje.

Čl. 4. (1) Finančno poslovanje OUZP je popolnoma neodvisno od finančne dotične občine in finančnih predpisov, ki veljajo za poslovanje občin. OUZP vodijo posebne računske knjige o celotnem svojem poslovanju.

(2) Za kritje svojih izdatkov razpolagajo OUZP z denarnimi sredstvi, katera jim dajo na razpolago dotične občine iz svojih sredstev, pri nezadostnosti teh sredstev pa s sklenitvijo posojila

pri Direkciji za proučevanje in organizacijo kmetijstva zaradi prehrane (Direkciji za prehrano) ali na kateri drug način. Sredstva, dobljena s posojilom zaradi finansiranja OUZP, se ne smejo uporabiti za druge namene.

Čl. 5. — (1) Za sklenitev posojila pri Direkciji za prehrano v smislu prejšnjega člena ni treba občinam zaprositi za posebno dovoljenje notranjega in finančnega ministra. Občine morejo brez posebnega dovoljenja notranjega in finančnega ministra odstopiti svoje dohodke in doklade, v kolikor so svobodni, in založiti svoje nepremičnine Direkciji za prehrano kot jamstvo za sklenjeno posojilo.

(2) Vsi pravni posli in vloge ter sodni postopki v zvezi s sklenitvijo teh posojil se oproščajo vseh državnih in samoupravnih taks.

Čl. 6. — OUZP morajo prodajati nabavljena živila po nabavni ceni, kateri morejo priručnati dodatek za režijske stroške. Poleg tega imajo OUZP pravico, da pobirajo največ 2% od nabavne cene kot prispevek za rezervni fond, ki služi za kritje eventualnih izgub.

Čl. 7. — (1) OUZP morajo dati mestna poglavarstva oz. občinske uprave na razpolago potrebno osebje iz vrst svojih nameščencev. Po potrebi smejo uprave teh uradov postaviti tudi drugo osebje proti nagradi. Uprava vodi posle po poslovdnji, ki je njen izvršilni organ in ki skrbi za izvajanje sklepov uprave ter za pravilno poslovanje urada.

(2) Kadar Direkcija za prehrano kreditira s posojilom delo OUZP, ima pravico neomejene kontrole nad njih poslovanjem. Če se ugotovi, da je slabo poslovanje OUZP, ki jih kreditira Direkcija za prehrano, more Direkcija odrediti na delo v OUZP svoje knjigovodstveno, blagajniško in kontrolno osebje.

(3) Nagrade honorarnega osebja OUZP gredo v breme režijskih stroškov.

Čl. 8. — Člani uprave ter osebje OUZP se smatrajo pri opravljanju poverjenih jim nalog odgovorni kot javni nameščenci. Osebe iz vrst občinskih nameščencev ter od Direkcije za prehrano delegirano osebje odgovarja po disciplinskih predpisih, ki veljajo zanje, kadar so v redni službi.

Potrošniške zajednice pri gospodarskih podjetjih

Čl. 9. — (1) Vsa gospodarska podjetja, ki zaposlujejo več ko 50 delavcev, morajo v 10 dneh po uveljavljenju te uredbe ustanoviti svoje potrošniške zajednice z nalogo, da skrbijo za živila in kurivo delavcev in nameščencev tega podjetja. Obratni kapital za poslovanje teh potrošniških zajednic daje na razpolago dotično podjetje. Dvoje ali več gospodarskih podjetij v istem kraju more sporazumno ustanoviti eno potrošniško zajednico za svoje delavce in nameščence, če občina upravna oblast prve stopnje to odobri.

(2) Za državna in samoupravna podjetja določi pristojna oblast, katera od njih morajo ustanoviti potrošniške zajednice za svoje delavce in nameščence po predpisih te uredbe.

(3) Potrošniške zajednice podjetij si morajo pravočasno zagotoviti potrebne količine krušne moke, oz. pšenice in koruze ter drv oz. premoga za svoje delavce in nameščence ter njihove rodline. Ta obveznost se more z odlokom upravne oblasti II. stopnje oz. uprave mesta Beograda razširiti tudi na druga živila, v prvi vrsti na masl, jedilno olje, krompir in sladkor.

(4) Potrošniške zajednice se preskrbujejo z vsem potrebnim blagom na trgu, po potrebi pa po občinskih uradih za preskrbovanje, na katerih okolišu so. Blago morajo prodajati po nabavni ceni.

Čl. 10. (1) Potrošniške zajednice gospodarskih podjetij imajo svojo upravo, v kateri so: kot predsednik oseba, ki jo določi uprava podjetja, starešina delavskih zapnikov in dva do štiri člani iz vrst delavcev in nameščencev, ki jih določi predsednik.

(2) Uprava potrošniške zajednice predpiše pravilnik o delu zajednice, ki ga odobri občina upravna oblast I. stopnje.

(3) Delo teh potrošniških zajednic nadzira pristojna občina upravna oblast prve stopnje ter inšpekcija dela.

Čl. 11. — (1) V kolikor pri zasebnih gospodarskih podjetjih že obstoje nabavljalo-potrošniške zajednice njihovih delavcev in nameščencev, ta podjetja niso zavezana ustanoviti potrošniške zajednice po čl. 9. te uredbe. Če ni včlanjeno v teh združgah znatno število delavcev in nameščencev, more pristojna upravna oblast II. stopnje na predlog inšpekcije dela odrediti ustanovitev potrošniških zajednic pri takšnih podjetjih zaradi oskrbovanja delavcev, nevčlanjenih v združgi.

(2) V primeru, da so pri posameznih podjetjih delavski oz. nameščenski konsumi, niso podjetja zavezana ustanoviti potrošniške zajednice po čl. 9. te uredbe, v kolikor se delo teh konsumov prilagodi predpisom te uredbe.

Občne določbe

Čl. 12. — (1) V primeru, da občine, ki majo dolžnost ustanoviti svoje urade za preskrbovanje, teh ne ustanove v določenem roku ali če ti uradi ne opravljajo pravilno svoje naloge, more postaviti pristojna oblast II. stopnje na predlog Direkcije za prehrano v breme občine komisarja, da vodi OUZP.

(2) Prav tako more pristojna občina upravna oblast II. stopnje na predlog inšpekcije dela postaviti v breme podjetja komisarja pri zasebnem gospodarskem podjetju, ki bi v nasprotju s čl. 9. te uredbe ne ustanovilo v določenem roku potrošniške zajednice za svoje delavce in nameščence ali ki ne bi pravilno izvrševalo svoje naloge. Naloga komisarja je, da ustanovi potrošniško zajednico ter da vodi njene posle zaradi preskrbovanja delavcev in nameščencev podjetja s hrano in kurivom.

Čl. 13. — Občinski uradi za preskrbovanje ter potrošniške zajednice pri zasebnih podjetjih morejo odkloniti prodajo živil, ki jih nabavijo, osebam, za katere se ugotovi, da so prodajale dobavljena živila naprej zaradi špekulacije ali da so kupile živila.

Čl. 14. — Po prenehanju delovanja OUZP uporabijo občine ostane rezervnega fonda iz člena 6. uredbe za podpiranje revežev in brezposelnih delavcev.

Čl. 15. — Pooblašča se minister za kmetijstvo, da v sporazumu z notranjim, trgovskim in ministrom za socialno politiko in ljudsko zdravje predpiše podrobne določbe za izvajanje te uredbe.

Čl. 16. — Neodvisno od te uredbe morejo banovine v smislu § 19. zakona o banski upravi ustanovljati na svojem območju posebne banovinske ustanove za preskrbovanje prebivalstva ter tudi podružnice teh ustanov.

Čl. 17. — Ta uredba stopi v veljavo z dnem njene objave v »Službenih novinah« (t. j. 9. novembra 1940).

Politične vesti

Molotov je odpotoval iz Moskve v nedeljo ob 16.50. Predsednika sovjetske vlade spremlja 32 oseb, med njimi več vodilnih sovjetskih uradnikov. Z istim vlakom je odpotoval v Berlin tudi nemški veleposlanik grof Schulenburg. Na postaji so se poslovili od predsednika vlade številni narodni komisarji ter najvišji sovjetski vojaški poveljniki. Molotovu se pelje nasproti nemški zunanji minister v Ribbentrop do Königsberga.

Kot največji politični dogodek zadnjega časa označujejo nemški listi prihod sovjetskega predsednika vlade v Berlin. S tem prihodom je dokumentirano, da sta se Nemčija in Sovjetska Rusija vrnila k tradicionalni Bismarckovi politiki. Zlasti naglašajo nemški listi zaslugi Hitlerja, da je z dobrimi odnosi s Sovjetsko Rusijo preprečil nevarnost, da bi se morala Nemčija boriti na dve fronti. Listi pišejo, da bo SSSR odslej gospodarsko bolj sodelovala z državami osi, da pa ostane še nadalje nevtralna.

Predsednik sovjetske vlade Molotov je bil sprejet v Berlinu z velikimi častmi. V torek dopoldne je obiskal zun. ministra v Ribbentropa, a je bil obisk bolj formalnega značaja. Popoldne pa je sprejel Hitler Molotova, ki je prišel v spremstvu pomočnika za zun. zadeve Dekanozova. Sestanek, kateremu je prisostvoval tudi v. Ribbentrop, je trajal dve uri in bil prisrčen.

O pomenu obiska Molotova ter o vsebini njegovih razgovorov so objavljena v listih razna mnenja. Iz vseh poročil pa je mogoče kot najbolj verjetno označiti naslednje: Predvsem gre za večje gospodarsko sodelovanje Nemčije in SSSR, na kar kaže tudi to, da so v spremstvu Molotova zlasti gospodarski strokovnjaki. Na podlagi gospodarskega sodelovanja se bo skušala doseči tudi podlaga za novo veliko svetovno politiko. Razpravljalo se bo nadalje o Turčiji in Dardanelah, verjetno tudi o srednje-azijskih vprašanjih, zlasti pa o sporazumu med SSSR in Japonsko. Nekateri tudi govorijo, da se bo govorilo o vseh vprašanjih južnovzhodne Evrope ter balkanskih držav. Koliko je resnice na teh vesteh, se bo v kratkem pokazalo.

Kot glavni vzrok za poslabšanje odnosov med Londonom in Washingtonom na eni ter Moskvo na drugi strani navajajo nekateri listi nejevoljo Moskve, ker nočejo Združene države Sev. Amerike in Vel. Britanija priznati novih sovjetskih osvojitvev. Po naziranju ameriške in londonske vlade naj bi se definitivno odločalo o usodi Poljske, baltičskih držav ter ev. tudi Besarabije šele po končani vojni na mirovni konferenci. Ko je prišla vest, da je Anglija že pripravljena deblokirati baltičsko zlato, je kazalo, kakor da so nasprotja o tem vprašanju že premagana. Sedanji prihod Molotova v Berlin pa dokazuje, da je bilo to mnenje zmotno. To potrjujejo tudi sovjetske pritožbe, ker Angleži še vedno nočejo vrniti zaseženih parnikov, ki so last baltičskih držav.

Francoski zunanji minister Laval je izjavil, da se bodo začela nemško-francoska mirovna pogajanja šele po končani vojni med Nemčijo in Anglijo.

Laval se je sestal z maršalom Göringom. Francoski listi pravijo, da je imel sestanek samo ta namen, da se ustvari med Francijo in Nemčijo ozračje vzajemnega razumevanja in da se popravijo dosednji odnosi.

General De Gaulle je zasedel s svojimi četami mesto Libreville v afriški provinci Gabon.

Japonska vlada je stavila vladi v francoski Indokini nove zahteve. Med drugim je zahtevala, da zasedejo japonske čete tudi Kocinčino ter da se izkrcajo v Saigonu. Guverner Indokine admiral Decoux je odstopil, kakor se istočasno poroča.

Predsednik Roosevelt je imel prvi govor po svoji izvolitvi. Med drugim je dejal, da je sedaj borba med diktaturami in demokracijami na višku. Ameriška javnost ni niti trenutek premlajala, kje je njeno mesto. Amerika je v tej borbi soudeležena ter je ponosna na svoj doprinos v tej borbi. Ta vojna se bo končala tako, da bosta dobili pisana in zgovorjena beseda zopet svojo vrednost in spoštovanje. Razume pa se, da se mora tudi demokracija sama popraviti, da se mora osvežiti in pomladiti, če hoče doseči zmago.

Willkie je pozval v svojem prvem govoru po radiu po predsedniških volitvah vse svoje volivce, da podpirajo notranji in zunanji program predsednika Roosevelta, ki je sedaj tudi njegov in vseh njegovih volivcev predsednik.

Že v 24 urah

barva, plesira in kemično snazi obleke, klobuke itd. Škrobi in svetlolika srajce, ovratnike in manšete. Pere, suši, monga in lika domače perilo

tovarna JOS. REICH

Poljanski nasip 46. Selenburgova ul. 3

Telefon št. 22-72.

Denarstvo

Nacionalizacija Jugoslovenske udružene banke

V zadnjih dneh je dosegla jugoslovska skupina v Jugoslovenski udruženi banki Beograd—Zagreb sporazum s tujimi delničarji te banke, oz. s švicarsko in angleško bančno skupino o odkupu njenih delnic. Na ta način bo prišel ta veliki denarni zavod v jugoslovenske roke.

Jadransko-podunavska banka se je odrekla zaščiti

Na seji upravnega odbora banke dne 9. novembra je bil soglasno sprejet sklep, da se banka odreče zaščiti, ki jo je dobila pred petimi leti. Ta sklep je tudi že potrdil trgovinski minister. Banka bo odslej izplačevala vse vloge na hranilne knjižice in na tekoče račune v neomejeni višini. V petih letih zaščite je Jadransko-Podunavska banka likvidirala starih vlog za več kot 65 milijonov din. Nove vloge na hranilne knjižice in na tekoči račun v zadnjem času stalno naraščajo.

Odkup izseljenskih deviz

Devizni odbor je v zvezi z okrožnico št. 64 z dne 22. jun. 1940. odločil, da se morejo dovoliti ugodnosti v smislu odloka fin. ministra št. 31.838/VIII z dne 30. maja 1940 v naslednjih primerih:

1. Vsa nakazila naših izseljencev v čeki ali brzojavna (ne pa v efektih) v korist izseljenskih rodbin v naši državi za njih podpiranje in vzdrževanje, v kolikor se vnesejo v našo državo na naslednje načine:

a) z nakazili (pismenimi) po domačih pooblaščenih zavodih v svobodnih devizah po nalogu naših izseljencev v inozemstvu v korist izseljenskih družin v naši državi.

b) V čeki, katere prejmejo pooblaščen zavodi po nalogu in za račun izseljencev iz inozemstva, v kolikor se dotični čeki glase na navedbo izseljenskih družin ali pooblaščenih zavodov v naši državi v korist izseljenskih družin (poseben nalog pošiljatelja).

c) V čeki, katere prejmejo neposredno iz inozemstva izseljenske družine, toda samo v kolikor se dotični čeki glase po naredbi oseb, ki so bile družina izseljenca in v kolikor jih v plačilo predlagajo osebe, po katerih naredbi se glase, izjemno pa tudi bližnji člani družine dotičnega izseljenca. V primeru nepoznanja prodajalca se mora zahtevati pismeno potrdilo

pristojne občine. Čeki z žirom drugih oseb, razen navedenih, kakor tudi čeki, preneseni s polnomočji in s cesijo, se ne morejo koristiti s to ugodnostjo.

č) V čeki, katere pošljejo naši izseljenci, ki se eventualno glase po naredbi sodišč v državi, izseljenskega komisariata ali katere koli državne oblasti, se morejo tudi koristiti s to ugodnostjo, toda samo, ako so poslani po nalogu in za račun izseljencev in v korist izseljenskih družin v državi.

2. Transferji dediščin, če gre za zneske do 1000 dolarjev.

3. Transferji delavskih zavarovanj.

4. Transferji zneskov, ki se dostavljajo v našo državo v razne človekoljubne svrhe (zgradnja šol, bolnišnic, darila raznim nacionalnim in humanim društvom in podobno).

5. Transferji odpravnin, katere prejema naši delavci-izseljenci po opustitvi posla ali po smrti.

6. Za izseljence v smislu teh predpisov se smatrajo samo one osebe, ki so bile naši državljani tudi pred letom 1931.

»Službene novine« so objavile spremembo toč. 12. čl. 11. zakona o Priv. agrarni banki. Po tej spremembi sme dajati PAB posojila ustanovam, ki imajo od države oz. banovine Hrvatske nalog, da skrbijo za preskrbo prebivalstva z živili.

Španski denar je po odredbi guvernerja v bodoče plačilno sredstvo v Tangerju.

Vprašanje normalizacije proizvodnje

Predlogi Zbornice za TOI

Pri trgovinskem ministrstvu se je ustanovil Jugoslovanski nacionalni odbor za normalizacijo proizvodnje. Glavni namen odbora je, da prouči in najde pota, kako bi se pri nas proizvodnja čim bolj normalizirala, da bi se s tem pocenila in poenostavila. Odbor je že imel več sej ter razvija pod vodstvom predsednika inž. Pavla M. Vasića razveselivo aktivnost. Med drugim je poslal tudi na vse zbornice okrožnico z raznimi predlogi, kako naj bi se normalizacija izvedla. Jasno je, da je treba prizadevanja odbora samo pozdraviti, prav tako pa je jasno, da njegova naloga ni lahka in da se normalizacija ne more izvršiti kar čez noč, z navadnim dekretiranjem. Tudi tu je treba postopati previdno in pametno ali pa more vse prizadevanje več škodovati koristiti.

To posebno lepo dokazuje odgovor, ki ga je poslala Zbornica za TOI v Ljubljani odboru za normalizacijo na njegovo okrožnico. V tem odgovoru pravi zbornica med drugim:

Zbornica je zainteresirala za postavljeni problem največja rudarska, topilniška, elektrokemična, metalurški, tekstilna in papirna podjetja na svojem območju. Pri obisku teh tvornic so mogli zastopniki zbornice ugotoviti, da je sedanji način proizvodnje zaradi pomanjkanja norm mnogo dražji in mnogo bolj kompliciran, kakor pa bi bil, če bi bila proizvodnja normalizirana. To pa zato, ker zahtevajo naročniki, zvesti svojim tradicijam, posebne načine in tipe orodja in vsakdanjih potrebščin ter morajo zato posamezna podjetja izdelovati celo vrsto različnih predmetov. Tako se n. pr. izdeluje v železni industriji okoli 500 vrst istega proizvoda, kakor n. pr. lo-

pat, pri steklu pa imamo celo 5000 raznih vzorcev in vrst, kar na vsak način zelo otežkočuje delo v serijah.

Zbornica je proučevala vprašanje poenostavljenja proizvodnje ter je prišla do zaključka, da je to vprašanje zelo delikatno in zelo komplicirano in zato ne bi bilo priporočljivo, da bi se reševalo z dekretiranjem. Zbornica bo zato predložila odboru seznam oseb, katere priporoča odboru, da jih povabi k razpravi o normalizaciji proizvodnje za one predmete, za katere bi smatrali komercialno-tehnični strokovnjaki, da je njih normalizacija izvedljiva. Treba je tudi pripomniti, da je današnji čas zelo neprikladen za reševanje takšnih vprašanj, ker so zainteresirani krogi zavzeti z zelo kompliciranimi vprašanji nabave surovin, vzdrževanja proizvodnje ter raznimi socialnimi vprašanji. Podjetniki komaj uspevajo, da s skrajnim naporom re-

šujejo najbolj nujna vprašanja dnevnega dela, kar je velika ovira, da bi se mogli posvetiti vprašanju normalizacije tako, kakor bi to bilo zaželeno in potrebno. Za nadaljnje delo zbornice bi bilo velikega pomena, če bi se razmnožili predlogi za izdajanje norm za proizvode, ki jih navaja odbor v svojem aktu, ker je območje te zbornice razen za kolonialno stroko velik proizvajalec vseh ostalih vrst materiala ter zato pri reševanju teh vprašanj živo interesirano.

Zbornica zato prosi odbor, da ji pošlje podrobnejše informacije, da bi se potem moglo sodelovanje podjetij iz dravske banovine organizirati čim popolneje. Končno prosi zbornica tudi za pojasnilo, če sodeluje pri delu odbora tudi banovina Hrvatska ali pa bo izdajala odloke v svojem delokrogu, ker je za dravsko banovino kot najbolj zapadno pokrajino v državi to velike važnosti.

Važna razsodba glede nadurnega dela

Iz razsodbe kasacijskega sodišča v Beogradu, ki je razveljavilo razsodbi trgovskega in apelacijskega sodišča na tožbo nekega usnjarskega pomočnika proti nekemu trgovcu z usnjem za plačilo din 26 tisoč 802 za čezurno delo, navajamo:

Presojajoč razsodbo apelacijskega sodišča je kasacijsko sodišče ugotovilo:

Utemeljena je revizijska navedba, da sloni prizivna razsodba na zmotni pravni presoji stvari t. 4. § 597 civ. prav. postopnika. Kajti zmotno je pravno pojmovanje prizivnega sodišča, da v tem primeru

ni umestna presoja zahtev za odškodnino nadurnega dela po predpisih zakona o zaščiti delavcev z ozirom na občna določila predpisa § 207. in 210. obrtnega zakona, ker po mnenju kasacijskega sodišča, tudi če je obrtni zakon izdan kasneje ko zakon o zaščiti delavcev, se vendar mora vprašanje, če je bilo nadurno delo, presoditi ne po krajevnem običaju in vrsti opravljenih poslov, temveč po predpisih zakona o zaščiti delavcev oz. predpisu § 8. zak. o zaščiti delavcev, ki specialno ureja vprašanje delovne dobe nameščenec-delavcev. Ta določila zakona o za-

ščiti delavcev so ius cogens, ki se mora v konkretnem primeru uporabiti kot določba, ki odloča, katero delo se mora smatrati kot nadurno. § 210. obrt. zakona tu ni uporabljen, ker govori ta paragraf o načinu in obsegu službe, kadar ni o tem nič govoreno in se torej tiče le načina in obsega rednega, ne pa nadurnega dela, t. j. nanaša se na posel, ki ga mora nameščenec opravljati v mejah in pogojih samega dela, ne pa da dela čez uro v nasprotju z zakonom o zaščiti dela.

Z ozirom na to, ker niti prvo niti prizivno sodišče nista zaradi prej navedenega zmotnega pravnega pojmovanja določila vseh črtnjenic, potrebnih za uporabo navedenih materialnih zakonskih predpisov, ker ni določeno, koliko ur je imel tožitelj nadurnega dela, zato kasacijsko sodišče, čeprav je upoštevalo revizijo tožiteljske stranke zaradi zmotne pravne ocene — t. 4. § 597. civ. prav. post. ni moglo izdati razsodbe zaradi nepopolnega dejanskega stanja ter je zato na podlagi § 604. civ. prav. post. razsodilo, da se tožba vrača prvemu sodišču v novo razpravo.

Velika proizvodnja italijanske svile v Italiji

Na zadnji seji italijanske tekstilne korporacije je bila podana zelo zanimiva uradna izjava korporacije. V tej izjavi pravi korporacija, da je zaradi državne pomoči proizvodnja svile v Italiji tako narasla, da more kriti potrebe vse Evrope, ki znaša 4 do 5 milijonov kilogramov. Na prvem mestu v proizvodnji svile je danes Japonska s proizvodnjo 45 milijonov kg, nato sledi Kitajska s 4,8, na tretjem mestu pa je Italija s 4,7 milijona kg. Domača potrošnja svile v Italiji znaša samo 0,7 milij. kg. V 1326 italijanskih tovarnah za svilo je zaposlenih 160.000 delavcev.

»Službeni list«

kr. banske uprave dravske banovine z dne 9. novembra objavlja: Uredbo o nadzorovanju parnih kotlov in posod pod pritiskom — Spremembo klasifikacije predmetov postavljenih pod kontrolo cen (v »Trgovskem listu« že bilo objavljeno) — Pojasnilo glede takse na kolonjsko vodo (da se mora šteti za dišečo vodo, tudi če se daje v promet s priloženimi etiketami brez kakršnega koli priporočila in posebne zaobale) — Tečaje državnih vrednostnih papirjev pri sprejemanju za kavcije — Odločbo o plačilnem prometu s Holandsko, Norveško in Belgijo — Pojasnilo o pobiranju prispevka za narodni zdravstveni sklad od dišečih olj.

Amerika na prehodu

Ch. A. in M. B. Beard

(Nadaljevanje.)

V začetku hude preskušnje ni bil nihče dovolj preroški, da bi predvidel, kako daleč bo segla industrijska kriza in kakšen kaos bo povzročila; — niti ne predsednik Združenih držav in gospodarji sveta, ki so »vladali Ameriko«. Ali najavlja borzna katastrofa gospodarski polom ali le drastično presnavljanje likvidnih terjatev in papirnih manipulacij? Skupno z gospodarskimi voditelji, ki so bili na glasu kot največji in najboljši, je predsednik Hoover spočetka zavzel to stališče, da je industrijski razvoj zdrav in da so padci borznih tečajev le prehodni. Najbolj potrebno se jim je zdelo zaupanje v to vero. Ravnaoč v skladu s to domnevo je predsednik poklical v Belo hišo voditelje industrije, prevoznitstva, kmetijstva, občeekonomskih naprav in delavskih organizacij ter jih naprosil, naj privatno ukrepejo vse potrebno, kar bi moglo vzdržati gospodarska podjetja v ravnotežju in mezde, ki pomenijo kupno moč, neokrnjene. Objavil je tudi razglas,

da se ustanovi stalen svet gospodarskih izvedencev, katerih naloga bo, opazovati smeri narodnega gospodarstva in doseči sodelovanje vseh prizadetih strank, da se vzdrži produkcija na zadovoljivi višini.

Kaj naj bi še naredila vlada Združenih držav? Kakšen izhod so kazali prejšnji (precedenčni) primeri in gospodarska filozofija? Ali naj bi predsednik samo sledil precedenčnim primerom ali naj jih sam ustvarja? Kot podlaga za presojo so bili Hooverju na razpolago zapiski o treh velikih panikah (1837., 1873. in 1893. leta), prav tako kakor nauki nekaterih manjših kriz. Dve izmed velikih kriz sta se primerili pod demokratsko vlado in ena pod republikansko. Malo manj ko sto let pred letom 1929. je bil Martin Van Buren nastopil svojo predsedniško službo pod toplim soncem blagostanja in je v svojem nastopnem govoru z zaupanjem govoril o sposobnostih ljudstva in o neizčrpnem bogastvu ter se poklonil blagoslovu svobodne državne ureditve. Kljub temu se je že en mesec pozneje začela uničujoča kriza, ki je trajala več ko šest let in širila bankrote, brez-

poselnost, bedo in lakoto. Kaj je takrat ukrenil predsednik Van Buren? Najprej je bral ljudem levite o njihovi neumnosti; povedal jim je, da so izdajali preveč bančnih papirjev, povečevali kreditne olajšave, preveč denarja nalagali v neproduktivno zemljo, ustvarjali fiktivne vrednosti in da so »prehitro naraščale med vsemi razredi, posebno v naših velikih trgovinskih mestih razkošne navade, temelječe prepogosto na zgolj dozdavnem bogastvu, in škodljive enako za industrijo, za bogastvo in za moralo.«

Potem ko je ljudem dal to lekcijo, je Van Buren, govoreč v imenu vlade, odklonil vsako odgovornost, ki bi bila tega imena vredna, za vso stisko, v kateri je bilo ljudstvo. »Vsa občestva«, je dejal, »rada preveč pričakujejo od vlade. Celó v naši deželi, kjer so moč in dolžnosti vlade tako strogo omejene, to radi delamo, posebno v časih nenadne zadrege in bede. To bi ne smelo biti tako. Ustvaritelji naše odlične ustave in močje, ki so jo bili z mirno in močno odločnostjo sprejeli, so delali v svojem času po bolj zdravem načelu. Modro so sodili, da čim manj se vlada vmešava v privatne po-

sle, tem bolje je za obče blagostanje... Prva dolžnost vlade... je, da izda in izvaja sistem splošnih zakonov, skladnih in ne presegajočih namene njene ustanovitve. Dovoliti vsakemu državljanu in vsakemu interesu, da žanje pod njeno blagohotno zaščito plačilo za krepost, pridnost in modrost.« V resnici so seveda ustvaritelji ustave ustvarili vlado, katere namen je bil, da se prav obširno vmešava v gospodarske zadeve. Toda do leta 1837. so bili že podtaknili »demokratsko« fikično ustave na mesto resnične stvari; samo nezadovoljni, stari federalisti* in Whigi* bi utegnili oporekati Van Burenovi ustavni teoriji.

Na podlagi napačne premise je prišel Van Buren do sledečega zaključka: »Če torej ne predlagam kongresu nobenega določnega načrta za ureditev borz v deželi, za olajšanje trgovinske krize ali vmešavanje v običajno poslovanje tuje ali domače trgovine, se odločam za to v prepričanju, da takšni ukrepi niso v ustavnem področju zvezne vlade in da bi njih sprejetje ne povečalo resničnosti in trajnega blagostanja ti-

* Mišljene so stranke s temi nazivi.

stih, katerim naj bi bilo pomagano.«

Ko je tako odločno odklonil vsako pomoč trgovini in industriji, je Van Buren prepustil brezposelnosti v mestnih središčih, katerih bedo nam tako drastično popisujejo spomini Horaca Greeleya, privatni dobroteljski. Primeru, ki ga je zapustil Van Buren, so z majhnimi spremembami sledili predsedniki Grant in Hayes v krizi, ki se je bila začela leta 1873., in predsednik Cleveland dvajset let kasneje. Razen nekaj predlogov, nanašajočih se na finančno ministrstvo, so njihove novosti sestajale samo iz ukrepov, ki naj bi omejili kredit in obtok denarja, kakor so to predlagali izkušeni bančniki, in iz uporabe zveznih čet v industrijskih sporih. Takšen je bil v širokih obrisih sistem teorije in prakse, ki je mogel služiti kot primer in vzor predsedniku Hooverju, ko je jeseni leta 1929. izbruhnila nova, velika kriza.

Toda Hoover je zavrgel to negativno politiko, tako tujo duhu socialne dobroteljske, graditeljstva in pionirstva, in se je lotil programa pozitivne dejavnosti, ki naj bi omilila, če že ne preprečila zle posledice krize.

(Dalje prih.)

Naš dolg Nemčiji narašča

Naš dolg Nemčiji se je povečal po zadnjem izkazu o stanju naših kliringov od 8'3 na 15'8 milij. RM ali za več kot 101 milij. din. Tudi naš dolg Madžarski je močno naraščal. Gibanje naših kliringov kažejo naslednje številke (vse v milijonih dotične valute):

Aktivni kliringi:	8. 11. 31. 10.
Bolgarska din	1'82 1'99
Francija fr. fr.	8'80 7'55
Franc. kolonije fr. fr.	3'03 2'69
Italija din	48'54 49'02
Holandska fl.	2'10 2'02

Pasivni kliringi:	
Madžarska din	42'15 29'48
Poljska din	18'75 18'75
Romunija din	4'96 5'02
Slovaška Ks	26'81 26'67
Češko-Moravska Kč	55'13 64'10
Turčija din	14'44 12'76
Nemčija RM	15'78 7'43

Da se prepreči nadaljnja cepitev drž. gospodarskega ozemlja

Z uredbo o kontroli gospodarske proizvodnje je dobil ban Hrvatske posebno velika pooblastila glede intervencije na gospodarskem področju. Takšna uredba za vso državo pa se je pripravljala že dalj časa, vendar do njene izdaje ni prišlo. Sedaj je dobil ban Hrvatske ona pooblastila, ki bi jih naj dobil trgovski minister za vso državo. Na ta način nastaja disharmonija v že itak močno omajani enotnosti državnega gospodarskega ozemlja. Sedaj se pripravlja na pristojnih mestih najožje sodelovanje med banovino Hrvatsko in oblastmi na ostalem državnem ozemlju, ki bodo dobile enaka zakonska pooblastila ko banovina Hrvatska, da se prepreči nadaljnja cepitev enotnosti državnega ozemlja.

Obresti za dolge, nastale od uvoženega blaga

Finančni minister je izdal pod št. 62.705/VIII z dne 31. oktobra 1940 naslednji odlok, ki je bil objavljen v »Službenih novinah« z dne 9. novembra:

1. Domači uvozniki blaga smejo brez predhodnega pooblastila priznavati v svojih knjigah obresti za dolge za uvoženo blago iz tujine, če obrestna mera ne presega 4% letno in če ne gre za dobo, daljšo od 3 mesecev, na katero se nanašajo obresti.
2. Za priznavanje obresti tujim dobaviteljem za blagovne dolge se mora v vseh primerih, ki niso obseženi v prejšnji točki, dobiti pismeno dovoljenje devizne direkcije.
3. Izplačevanje obresti od blagovnih dolgov se sme izvrševati samo na podlagi predhodnih pismenih dovoljenj devizne direkcije Narodne banke, ki bo za vsak konkretni primer določila način plačila ter oporičbe.
4. Pooblašča se devizna direkcija, da izda potrebna navodila za izvrševanje tega odloka.

Izvozni in uvozni odbor pri Nar. banki se likvidirata

Narodna banka je sklenila, da likvidira izvozni in uvozni odbor ter bo njuna kompetenca prenesena na Direkcijo za zunanjo trgovino, pri kateri se ustanovita izvozni in uvozni odbor. Ta odbora bosta izdajala v bodoče izvozna in uvozna dovolila, ki jih bosta pošiljala Narodni banki, da da potrebne devize.

Komu v korist?

Srbijanski listi posvečajo posebno veliko pozornost kriminalnim dogodkom. Če je prijet hajduk, če je obsojen na smrt morilec, objavljajo njegovo sliko, cele kolone o njegovih izjavah ter jim izkazujejo pozornost kakor je pošteti in delovni ljudje v njih listih nikdar niso deležni.

V skladu s to kriminalno reportažo objavlja »Politika« tudi redno in na široko vsako obsodbo trgovca, obrtnika ali podjetnika zaradi špekulacije in podobnih prestopkov. Nič ne bi rekli, če bi imelo to objavljane namen, da zatre to zlo, toda tega namena nima, ker služi samo pohlepu po senzacionalnosti. Indirektno pa se s tem objavljanim ustvarja prava gonja proti trgovcem, kakor da bi bili ti krivi vseh nesreč in krivic, kakor jim ni primere. Ta očitna krivica, ki se dela trgovcem, je napotila »Narodno odbrano«, da je ostro in javno nastopila proti tej gonji, ki je škodljiva tudi za celoto. Vrh tega pa skrajno neobjektivna, ker čisto prezre, da je bil obsojen le neznan odstotek trgovcev, dočim je velika večina prosta vsake krivde. Zlasti v Sloveniji se to jasno vidi. Nad 9000 trgovcev ima Slovenija, dosedaj pa je bil zaradi navijanja cen obsojen le en trgovec na resno kaznen. To pač zadosti jasno dokazuje, da niso trgovci krivi draginje in pomanjkanja blaga, temveč čisto drugi činitelji. Zakaj pa o teh nihče nič ne piše? Zakaj paronirajo listi te glavne krivce?

Po »Politiki« je začel sedaj še mariborski »Večernik« ponatiskovati obsodbe in v svoji številki z dne 7. novembra poročati svojim bralcem o obsodbah v Šidu, Bihaču, Novi Gradiški in Krivi Palanki. Komu v korist poročajo o tem »Večernik«? Ali se morda njegovi bralci res tako zanimajo za dogodke v Bihaču, Krivi Palanki in drugih krajih na jugu in vzhodu države?

Kaj hoče torej doseči »Večernik« s temi objavami? Ali bi tudi sam hotel pomagati pri gonji, ki jo je Narodna odbrana tako krepko in tako pravilno obsodila? Ali pa se hoče na posebno nečudovit način priporočiti trgovcem?

Ali pa je morda še danes istega mnenja, kakor ga je v »Večerniku« razvijal g. inž. Teržan, da so trgovci danes samo zajedavci v gospodarstvu?

Bi res želeli, da »Večernik« svoje mnenje že enkrat jasno pove in da začne tudi najostrejšo kampanjo proti trgovcem, če je prepričan, da so res trgovci zajedavci v gospodarskem življenju.

Mi se odkritega boja prav nič ne bojimo, ker takšne napade trgovstvo vzdrži, kar je naša polemika tudi še vedno dokazala. Siti pa so trgovci večnih zbudljajev in neodkritega boja in zato pozivamo »Večernik«, da že enkrat javno pove svoje stališče in da odkrito nastopi proti trgovcem, če smatra to za potrebno!

Avtobus pred novimi nalogami

Reorganizacija avtobusnih podjetij nujno potrebna

Ni dvoma, da je avtobus v povojnih letih postal pravo ljudsko vozilo, ki je že skoraj popolnoma izpodrinilo kočijo in je danes važen gospodarski činitelj. Tudi Jugoslavija se vedno bolj motorizira, čeprav ima na tej poti premagati še mnogo velikih ovir. Brez avtobusa si dandanes ne moremo več misliti prometa na naših cestah, ki žal še zdaleka ne ustrezajo modernim prometnim prilikam. Toda tudi tu bo sčasoma boljše.

Da pa se vse to doseže, je potrebna koncentracija sil, kakor se je pravilno te dni poudarilo. Zveza avtobusnih podjetij Jugoslavije je imela te dni važno sejo v Mariboru ob svečani otvoritvi novih garaž Mestnih podjetij in je temeljito razpravljala tudi o važnem vprašanju reorganizacije celotnega avtobusnega prometa v naši državi. Ugotovili so, da današnje stanje avtobusnega prometa nikakor ne ustreza javnim potrebam in tudi ne interesom podjetij samih. Zato bo treba ves obrat temeljito spremeniti, predvsem glede organizacije prometa.

Vodstvo Zveze se je postavilo na stališče, da je treba predvsem vso državo v pogledu avtobusnega prometa na novo razdeliti, in sicer na manjše število avtobusnih območij. Treba bo osnovati velika podjetja na zadrugi ali delniški podlagi, ker le velika podjetja morejo biti, kakor učijo dosedanje izkušnje, kos svoji nalogi. Ta cilj bi se mogel brez večjih težav doseči s fuzioniranjem dosedanjih malih podjetij, ki nikakor ne morejo vršiti v zadostni meri javnih

funkcij, ki jih zahteva ta važna panoga prometa. V vsakem okolju, ki jih mora biti v vsej Jugoslaviji le nekaj, naj bi se poveril avtobusni promet le enemu samemu velikemu podjetju. Ker bi šlo prav za prav le za sedanja podjetja, bi več ali manj obratovala sedanja podjetja, toda na novi, širši bazi in z boljšimi sredstvi. Le na ta način bi se dal avtobusni promet postaviti na zdravo podlago. Stvar dobro zasnovane reorganizacije sedanjih podjetij je, da organizira razna podjetja v eno celoto in jim omogoči brezhibno funkcioniranje. Velika podjetja, pri čemer bi imela važno besedo tudi sedanja občinska avtobusna podjetja, bi bila z lahkoto kos prevzetim nalogam, zlasti glede finansiranja novih nabav in obnove parka.

Vsi ti lepi načrti pa bodo izvedljivi le tedaj, ako se predvsem državni erar postavi na stališče, da avtobus ni konkurenca železnici, ampak da drug drugega izpopolnjujeta. Lep zgled v tem pogledu imamo v Nemčiji, kjer smatrajo avtobus za donosača potnikov in blaga železnici. Dokazano je, da je tam, kjer je avtobusni promet dobro razvit in kjer oba činitelja tesno sodelujeta, veliko bolj razvit tudi železniški promet in da število potnikov neprestano raste. To bi se dalo doseči tudi pri nas, če bi padli predsodki proti motoriziranemu prometu. Tesno sodelovanje med avtobusom in železnico je kardinalna zahteva za zboljšanje našega prometa.

Zunanja trgovina

Trgovinska pogajanja s Švico so bila v soboto končana ter je bila začasna trgovinska pogodba podpisana. Kasneje se bo ta pogodba še na podlagi izkušenj izpopolnila, nakar bo dobila svojo definitivno obliko.

Italijanska paroplovna družba Fiumana iz Reke je po dolgem času obnovila stalno potniško in tovorno zvezo med našimi in italijanskimi pristanišči.

Doma in po svetu

Nj. Vis. knez namestnik Pavle je izrekel brzozavno svoje sočustvo vanje ob veliki potresni nesreči romunskemu kralju.

V nedeljo je bil v Zaječaru odkrit spomenik padlim žrtvam timoške vstaje. Pri tej priliki je imel predsednik vlade Cvetković velik govor, v katerem se je najprej spominjal srbskih bojev za svobodo. Nato pa je prešel na sedanje čase in opominjal na dolžnosti, ki jih imamo vsi do onih mučnikov, ki so nam omogočili svobodo in neodvisnost. Danes se moramo vsi zavezati, da nadaljeval, da bomo svojo svobodo in neodvisnost varovali. Samo v svobodni domovini morejo biti zagotovljene državljanske svoboščine. Samo v svobodni domovini moremo doseči boljše življenje, boljše razmere in samo v svobodni domovini more človek ohraniti ono, kar mu pripada. Ni večje dolžnosti za človeka, kakor zvesto služiti svojemu narodu in velikim narodnim idealom. Govor predsednika vlade so navzočni navdušeni pozdravili. Nato so govorili med drugimi za Hrvate finančni minister dr. Šutej, za Slovence pa minister dr. Krek.

Kr. namestniki so podpisali uredbo o policijskih prekrških v banovini Hrvatski. Z novo uredbo se na Hrvatskem policijska določila znatno poostrejuje. Kakor dostavlja »Hrvatski dnevnik«, ima nova uredba na sebi pečat sedanjih časov, a je še vedno mnogo bolj liberalna kakor pa so določila, ki veljajo v mnogih drugih državah.

Podpredsednik vlade dr. Maček je dal 40.000 din za žrtve bitoljskega bombardiranja, finančni minister dr. Šutej pa 10.000 din.

Za podbana bo baje imenovan na Hrvatskem bivši poslanec JRZ dr. Krunic, javni notar v Petrinji, kakor poroča splitski »Novi list«. S tem bi dobili Srbi na Hrvatskem svojega podbana.

Na seji sveta za zunanjo trgovino je vložil zastopnik banske uprave v Zagrebu svoj veto proti ustanovitvi privilegirane uvozne družbe, ker da je sicer zunanja trgovina skupna, ne pa tudi trgovinsko poslovanje. Zato naj se prepustita uvozna in izvozna trgovina Prizadu, na Hrvatskem pa Pogodu.

Poravnalna razprava, ki jo je sklicala banska uprava v Ljubljani na zahtevo organizacij zasebnih nameščencev zaradi izplačila draginskih doklad zasebnim nameščencem, je bila po dveurni razpravi odgojena.

Zavod za južno sadje namerava Prizad ustanoviti v Dubrovniku. Zastopniki Prizada so se v Dubrovniku že pogajali za nakup primerne stavbe.

Naš parnik »Vis«, ki je bil že dolgo izločen iz prometa, je odplul v Smirno, nato pa bo krenil v Ameriko.

Dosežen je bil sporazum z boskim rudnikom ter se bo baker prodajal vsem domačim potrošnikom po enotni ceni.

Nova uredba o koruzi bo izdana, kakor se poroča iz Beograda, prihodnji teden. Nova uredba bo določala maksimalne cene za koruzo ter bo dovoljevala tudi prisilni odkup koruze.

Med srbskimi kmetijskimi združenji je nastal razkol ter je 140 združenj izstopilo iz Glavne zveze srbskih kmetijskih združenj ter ustanovilo svojo osrednjo zvezo.

Iz Bosne poročajo o velikih povodnjah. Nad 1000 ha njiv in travnikov je pod vodo.

Preseljevanje Nemcev iz Besarabije skozi Jugoslavijo je bilo v petek končano. Od 28. septembra do 5. novembra je potovalo skozi Jugoslavijo 90 tisoč Besarabskih Nemcev.

Mariborski peki, ki so jih ogradili pekovski pomočniki, češ da so kršili uredbo o preskrbi prebivalstva z živil, so bili pred mariborskim sodiščem oproščeni.

Italijani trde, da so znova osvojili mesto Galabat. Italijani priznavajo, da so bili najprej vrženi iz mesta in da se tudi njih prvi napad na mesto ni posrečil, ker so izvršili napad s prelahkimi silami, nato pa so dobili nove čete ter z njimi znova osvojili mesto. Angleško poročilo pa pravi, da je Galabat še vedno v njihovih rokah.

Po grških poročilih so dosegli Grki ob Pindus popoln uspeh ter so se morale italijanske čete umakniti nazaj za reko Kalamas. Tu so branili mostobrane italijanske tanki, ki pa niso mogli vzdržati grškega napada.

Grki poročajo, da sta dve tretjini italijanske divizije »Venezia« (t. j. 12.000 mož), ki je prodirla ob pogorju Pindus ujeti, ubiti ali ranjeni.

Z jugoslovanske meje se poroča, da se pripravljajo Italijani na ofenzivo proti Korči.

Prejšnji albanski poslanik v Turčiji je ponudil grškemu poslaniku v Ankari, da organizira iz albanskih emigrantov legijo 2500 mož, ki bi se na grški strani borila proti Italiji.

Angleški bombniki so v noči na nedeljo leteli tudi nad mestom Gdansk ter bombardirali železniška križišča iz višine samo 200 metrov. V isti noči so posebno hudo bombardirali tudi Dresden.

Romunijo je zadel drugi potresni sunek, ki sicer ni bil tako hud kot prvi, ki pa je povzročil veliko škodo, ker se je sedaj podrla mnogo hiš, ki so prvi sunek še prenesle. Bukarešta je tako zelo trpela od potresa, da je podobna mestu, ki je doživelo najtežje bombardiranje. V palači Carleston je v kleti zasutih nad sto ljudi, ki so bili po prvem potresnem sunku še živi in po telefonu v zvezi z zunanjim svetom. Po drugem potresnem sunku pa je bila zveza pretrgana, v kleti se je vnela zaloga nafte in nastala je silna eksplozija. Od takrat ni več znakov življenja iz kleti. Računati se mora, da so vsi prebivalci palače Carleston mrtvi.

Zelo so trpeli od potresa tudi vsi kraji v petrolejskem revirju Pilesti. Okolica mesta je baje tako razdejana, da se več ne pozna, kje so stale hiše. Nastali so veliki požari in cele čete gasilcev so na delu, da bi požar omejili. Nekatera podjetja so že ustavila vsako pridobivanje nafte. Boje se, da so uničeni tudi vodi in vrtalne naprave in da bo proizvodnja nafte za dalj časa zelo omejena.

Vse prometne zveze v Romuniji še niso mogle biti obnovljene, čeprav so cele divizije romunske vojske in nemških čet na delu, da vzpostavijo promet. Poleg Bukarešte je trpela od potresa še cela vrsta mest. Vse bolnišnice so prenapolnjene z ranjenimi.

Kakor poroča romunsko notranje ministrstvo, so bile vesti o škodi, ki jo je povzročil potres, precej pretirane. Iz tega poročila sledi, da so od potresa najbolj trpeli Bukarešta in 19 mest. Ubityh je bilo 267 oseb, ranjenih pa 476. V Bukarešti so morali izprazniti 183 poslopj, 402 hiš pa sta poškodovani. Od nebotičnikov se je podrl samo eden, graditelji pa so bili aretirani, ker so uporabljali preslab beton. Petrolejski vrleci tudi niso bili posebno težko poškodovani.

Po napovedi italijanskega seizmologa Bendantija je sedanji potres v Romuniji šele uvod cele serije potresov, ki bodo v kratkem. Italijanski profesor napoveduje, da bo manjši potres v Švici, nato pa večji potresi v Sredozemskem morju ter Južni in Severni Ameriki. Prof. Bendantij pravi, da so ti potresi posledica velikih peg v soncu.

De Valera je govoril v irskem parlamentu in reagiral na zadnji govor Churchilla, ko je ta dejal, da Anglija zelo trpi, ker ne more uporabljati irskih pristanišč kot pomorska oporišča. De Valera je dejal, da londonska vlada še ni zahtevala odstop teh pristanišč, da pa Irski takšni želji nikakor ne bi mogla ustreči, ker hoče ostati nevtralna. Če bi odstopila pristanišča, bi tvegala, da jih Nemei bombardirajo.

Predsednik Roosevelt bo po poročilih iz Londona najbrže posredoval med Irsko in Anglijo zaradi oporišč, ki naj bi jih dobila Anglija na irski obali.

Ameriški veleposlanik v Tokiu je imel na prošnjo japonskega zunanjega ministra z njim daljši razgovor.

Končni rezultat ameriških predsedniških volitev je naslednji: volilo je 48,9 milijona volivcev. Za Roosevelta je bilo oddanih 26,36, za Willkieja pa 21,86 milijona glasov. Roosevelt je dobil 449, Willkie pa 82 volivnih mož.

Kitajci poročajo, da so njih obrežne baterije v pokrajini Anhvej potopile japonsko križarko in japonsko transportno ladjo, katero je spremljala ta križarka.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani opozarja delodajalce

da so v prejšnjem mesecu dostavljeni plačilni nalogi; zapadli v plačilo. Prispevki morajo biti poravnani v osmih dneh po prejemu plačilnega naloga!

Za čuvanje pravice zavarovanec do pokojnine je potrebno, da so zavarovani prispevki dejansko plačani!

To opozorilo je smatrati kot opomin! Proti delodajalcem, ki ne bodo poravnali prispevkov, mora urad uvesti prisilno izterjavo brez predhodnega opomina. Urad izvršuje važne socialne dolžnosti, ki ne dopuščajo odlašanja.

Koliko trgovcev gre na letni dopust in odmor?!

1—2%!! Vsi drugi pa se mučijo in delajo brez ozira na zdravje!

Zato vsaj doma pijte

RADENSKI ZDRAVILNI VRELEC

Ustega z rdečimi srci,

našo najboljšo prirodno mineralno vodo. Zdravje in užitek!